

روش‌شناسی مبتنی بر بازاندیشی: تم طولی در دوره دکتری عمومی رشته پزشکی

زهرنا نافع^۱، مسعود میرزایی^۲، سیدمهدی کلانتر^۳، حمیدرضا دهقان^۴، مهدی آقاباقری^۵*

در همین راستا، عطف به تجربیات یک دهه گذشته دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی شهید صدوقی یزد و به صورت ویژه دانشکده پزشکی که از کارپوشه الکترونیک فرایند آینده‌نگر خود را شروع کرد (۳) و در مسیر زمان ادامه یافت بر اساس برنامه‌درسی ملی ۹۶ دوره پزشکی عمومی، چهار درس آداب پزشکی به عنوان هسته اصلی تم طولی در مرحله علوم پایه در نظر گرفته شد و سپس دروس ادبیات فارسی به عنوان یکی از دروس عمومی و درس هوش مصنوعی به عنوان یکی از دروس اختیاری در ساختار تم جانمایی گردیدند و بر اساس برنامه‌ریزی کمیته تخصصی تم طولی از خردادماه ۱۴۰۴ فرایند آغاز گردید و برای فراگیران نوورود از مهر ۱۴۰۴ اجرا گردید. مراحل ۱۰ گانه معیار که در ویراست‌های متفاوت استانداردهای فدراسیون جهانی آموزش پزشکی^۶ و راهنماهای انجمن آموزش پزشکی اروپا^۷ آمده به قرار زیر است که در خصوص تم طولی به همین روال انجام گرفته است:

در ساختار تحولات علمی، یکی از موارد قابل اهمیت فهم درست پارادایم‌ها است (۱). اگر رفتارگرایی را یکی از انشعابات پارادایم تحصیلی^۱ در نظر بگیریم که در دوران معاصر به عنوان یکی از پارادایم‌های حاکم بوده است و نکات کلیدی آن را مورد بازاندیشی قرار دهیم به مسائلی چون پیش‌بینی مثلث یاددهی، یادگیری، ارزیابی می‌رسیم که این موارد از طریق اصطلاحاتی چون طرح دوره^۲، طرح درس و از این دست در عرصه عمل محقق می‌شوند. هرچند فرایند بازاندیشی در مفاهیم رفتارگرایی قابلیت اعمال دارد ولی در پارادایم‌های پست‌تحصیلی نظیر ساخت‌گرایی^۳، عرصه بازاندیشی بیشتر فراهم است چون به پیش‌بینی سه‌گانه یاددهی، یادگیری، ارزیابی معتقد نیستند و به یادگیری شخصی سازی شده^۴ بیشتر اهمیت می‌دهند و یادگیری شخصی سازی شده از طریق برنامه‌درسی شخصی سازی شده امکان تحقق دارد و برنامه‌درسی شخصی سازی شده با "شکل‌گیری هویت حرفه‌ای"^۵ در هم تنیده شده‌اند و این موارد می‌تواند در برنامه هفت ساله پزشکی عمومی از طریق طراحی و اجرای تم طولی محقق گردد (۲).

- ۱- گروه بیماری‌های اطفال، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی شهید صدوقی یزد.
- ۲- گروه اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی شهید صدوقی یزد.
- ۳- گروه ژنتیک پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی شهید صدوقی یزد.
- ۴- گروه هوش مصنوعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی شهید صدوقی یزد.
- ۵- گروه یادگیری الکترونیکی و آموزش پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی شهید صدوقی یزد.

(نویسنده مسئول): تلفن: ۹۸۹۱۳۲۵۹۳۳۰۶ + پست الکترونیکی: mahdi.aghabagheri@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴ / ۱۲ / ۰۱

تاریخ بازبینی: ۱۴۰۴ / ۱۱ / ۲۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴ / ۱۱ / ۲۵

¹Positivism

²Course and Lesson Plan

³Constructivism

⁴Personalized Learning

⁵ Professional Identity Formation

⁶World Federation for Medical Education (WFME)

⁷Association for Medical Education in Europe (AMEE)

کمیته تخصصی بودند، نمره‌دهی انجام شد و کلیه بازخوردها بررسی شد و اصلاحات لازم در خصوص بازطراحی انجام گرفت.

۱۰. **ادامه فرایند چنبرینه‌ای^۹**: بر اساس اصول منطق چنبرینه‌ای و بازخورد مداوم، ادامه فرایند در دستور کار کمیته تخصصی تم طولی قرار دارد.

در ترم آتی، تم طولی ۲ برای همان ورودی و تم طولی ۱ برای دانشجویان ورودی بهمن اجرا خواهد شد. بر اساس مصوبات کمیته تخصصی، تم طولی در دوره مقدمات بالینی با محوریت دروس شرح حال و معاینه فیزیکی ۱ و ۲ نظری و کارآموزی و سپس استدلال بالینی ادامه خواهد یافت، البته امکان‌سنجی جانمایی دروس دیگری در تم طولی در دست اقدام است و ادامه آن در دوره کارآموزی و کارورزی در دستور کار کمیته تخصصی است. شکل‌گیری هویت حرفه‌ای، فرایندی مداوم و زمان‌بر است که ۴ مرحله پزشکی عمومی در طول ۷ سال، فرصتی مغتنم برای آن است. یکی از اصول شکل‌گیری هویت حرفه‌ای استفاده از اساتید الگو^{۱۱} در تدریس جلسات تم طولی است که این مهم در ترم گذشته جزء اولویت‌ها قرار گرفته است و تمامی اجزاء مثلث یاددهی، یادگیری و ارزیابی بر اساس اصول ساخت‌گرایی، منطقه تقریبی رشد^{۱۲} و داربست‌سازی در لحظه^{۱۳} طراحی و اجرا شده‌اند (۵و۴).

مستندات کامل شامل شیوه‌نامه ارزیابی مصوب، پوسترها و کلیپ‌ها در [صفحه اصلی سایت دانشکده پزشکی](#) در دسترس است.

تشکر و قدردانی

نویسندگان از آقایان دکتر علی دهقانی، دکتر محمدابراهیم رضوانی، آقای شروین شریعتمداری، آقای

۱. **طراحی^۱**: کمیته تخصصی تم طولی در دانشکده پزشکی تشکیل شد و جلسات بارش افکار عطف به تجربیات زیسته ملی و بین‌المللی در بافتار دانشکده پزشکی یزد مورد بررسی دقیق قرار گرفتند.

۲. **تدوین^۲**: پس از انجام طراحی اولیه درفت نخستین و فازبندی‌های تم طولی با محوریت دروس آداب پزشکی ۱ الی ۴ تدوین و در فازهای بعدی درس ادبیات فارسی و هوش مصنوعی بدان اضافه گردید.

۳. **تصویب^۳**: شیوه‌نامه اجرا شامل اصول یاددهی، یادگیری، ارزیابی در شورای آموزشی دانشکده مطرح و مصوب گردید.

۴. **اعلام / ابلاغ / اطلاع‌رسانی^۴**: شیوه‌نامه مذکور از طریق اتوماسیون و گروه‌های شبکه‌های مجازی در دسترس اطلاع‌رسانی گردید.

۵. **اجرا^۵**: این فرایند پس از تصویب، برای فراگیران نورود ۱۴۰۴ آغاز شد.

۶. **پایش و ارائه بازخورد سازنده^۶**: بعد از هر جلسه بر اساس پرسشنامه استاندارد الکترونیکی، نظرسنجی از جلسه برگزارشده انجام و اصلاحات مورد نیاز انجام گردید.

۷. **ارزشیابی و ارائه بازخورد سازنده^۷**: ارزشیابی اثربخشی ۱۵ جلسه برنامه‌ریزی شده انجام و مورد بازاندیشی کمیته تخصصی قرار گرفت.

۸. **بازنگری^۸**: بازنگری‌های لازم در خصوص اجرای مجدد تم طولی ۱ برای دانشجویان نیمسال اول (یا ترم ۱) و تم طولی ۲ برای نیم سال دوم انجام شد.

۹. **بازطراحی^۹**: با توجه به شیوه‌های نمره‌دهی که مبتنی بر ارزیابی خود، همتا، سرگروه، منتور و اعضای

- 1 Designing
- 2 Developing
- 3 Approving
- 4 Publicizing
- 5 Implementing
- 6 Monitoring and Providing Constructive Feedback
- 7 Evaluating and Providing Constructive Feedback
- 8 Revising

- 9 Redesigning
- 10 Continuing the Spiral Process
- 11 Role Model
- 12 Zone of Proximal Development (ZPD)
- 13 On-the-Spot Scaffolding

سبحان عفتی، خانم دکتر هنگامه زندی و خانم سمانه
دهباشی زاده تقدیر می نمایند.

References

1. Daston L, Thomas Kuhn, *The structure of scientific revolutions (1962)*. Public Culture, 32(2), 405-413.
2. *Quality Assurance Standards for UME. (2025)*. UMEC. Vice-ministry for Education. Ministry of Health and Medical Education.
3. Aghabagheri M, Kalantar S.M, Ehrampush M.H, Nuri Shadkam M, Mirzaei M, Sheykhha M.H, et al. (1396). *Designing, implementing, and evaluating the e-Portfolio in Shahid Sadoughi University of Medical Sciences*. Tehran: Tehran University, International Conference of e-Learning.
4. Abtahi M.S, Aghabagheri M. *From Lesson Plan to On-the-Spot Scaffolding*. Journal of Medical Education for Future Demands, 23(23).
5. Aghabagheri M, Mehrmohammadi M, & Noaparast K. B. *On the Spot Scaffolding as the Hermeneutic Phenomenology Action Field: Critical Thinking Case for Medical Students in Iran*. Medical journal of the Islamic Republic of Ira. 2024; 38: 6.